

Referensverk om parenteral och enteral nutrition

Jason Payne-James, George Grimble, David Silk. **Artificial nutrition support in clinical practice.** 573 sidor. London–Melbourne–Auckland: Edward Arnold, 1995. Pris £ 85. ISBN 0-340-56760-0.

Recensent: docent Jörgen Nordenström, kirurgiska kliniken, Huddinge sjukhus.

Under de senaste trettio åren har parenteral nutrition utvecklats från att ha varit en fascinerande förhoppning till att bli en praktiskt genomförbar möjlighet att tillfredsställa patienters behov av samtliga näringssubstrat oavsett vilket näringsbehov som kan föreligga. Tillförsel via mag–tarmkanalen av olika definierade näringslösningar har utvecklats under de senaste femton åren och har inneburit att många patienter som tidigare erhöll parenteral nutrition numera kan ges tillräcklig näringstillförsel med hjälp av enteral nutrition.

Ämnesområdet har kommit att benämnas »klinisk nutrition» för att betona att det viktiga är att patienternas behov av näring tillfredsställs och att det är av underordnat intresse huruvida detta sker genom parenteral eller enteral nutrition. Trots att det förefaller finnas en allmän insikt om vikten av näringstillförsel för att tillfriskna från olika sjukdomstillstånd, har det upprepade gånger visats att många patienter inlagda på sjukhus kan anses vara malnutrierade och att nutritionstatus i många fall förvärras under sjukhusvistelsen. Det finns således ett klart behov av uppdatering av kunskaperna inom klinisk nutrition.

Heltäckande beskrivning

Denna nyskrivna lärobok har tillkommit under redaktion av Payne-James, Grimble och Silk, som alla är välkända forskare och kliniker. Man anger att målsättningen är att den skall praktiskt kunna användas av all sjukvårdspersonal och samtidigt vara ett referensverk inom klinisk nutrition för såväl blivande läkare som specialister.

Det är en svår uppgift att skapa en hanterbar bok som skall ge en tillräcklig teoretisk underliggande bakgrund och

samtidigt ge praktisk handledning inom klinisk nutrition inom så skilda specialiteter som intensivvård, njurmedicin, lungmedicin, infektion, geriatrik förutom inom kirurgi och medicin. Tillsammans med ett trettiotal andra välrenommerade författare har redaktörerna på drygt 500 sidor lyckats att ge en tämligen heltäckande beskrivning av ämnesområdet som väl lever upp till den uppsatta målsättningen.

I de 37 kapitlen beskrivs undernärd och hypermetabola patienters metabola bakgrund, kroppens aminosyra- och energimetabolism, gastrointestinal fysiologi och hur nutritionstatus och näringsbehov kan bedömas. Sedan följer praktiska aspekter på parenteral och enteral nutrition vad gäller tekniker och näringslösningars egenskaper. I bokens tolv sista kapitlen behandlas hur klinisk nutrition kan genomföras vid olika vanliga sjukdomstillstånd (lever-, njur-, och lungsjukdom, vid inflammatorisk tarmsjukdom, cancer eller HIV-infektion m fl).

Europeisk bakgrund

Kapitlen håller en jämn och genomgående hög klass. Några förtjänar dock särskilt att omnämnas. Det gäller bl a Rennies kapitel om protein- och aminosyrametabolism och Grimble's avsnitt om gastrointestinal fysiologi. De praktiska aspekterna har beskrivits tämligen heltäckande och särskilt njutbart att läsa var Silks kapitel om enteral nutrition.

Den enda motsvarigheten till denna bok är J Rombeaus och M Caldwell's mera omfattande och ungefär lika stora »Clinical nutrition» som skrivits av företrädesvis amerikanska författare, medan den nya boken företrädesvis skrivits av forskare och kliniker med europeisk bakgrund.

Payne-James, Grimble och Silks bok har ett mera hanterbart format och en text som är mera koncis än sin amerikanska föregångare. Den torde vara lättare att använda i det praktiska arbetet med patienter som har nutritionproblem och är av naturliga skäl bättre uppdaterad än Rombeau och Caldwell's två år gamla upplaga.

Den kan rekommenderas för klinikbiblioteket för alla specialiteter som sköter patienter i behov av enteral eller pa-

renteral nutrition. Många kolleger med specialintresse för klinisk nutrition kommer att vilja ha ett personligt exemplar. •

Utomordentlig lärobok i basal neurofysiologi

Per Brodal. **Sentralnervsystemet. Bygning och funktion.** 2 utg. Oslo: Tano, 1995. Pris 498 nkr. ISBN 82-518-3336-1.

Recensent: docent Bengt Hindfelt, avdelningen för neurologi, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.

Denna utomordentliga lärobok i basal neurofysiologi och centrala nervsystemets anatomi utgavs första gången 1990. Föregångaren var faderns Alf Brodal »Sentralnervsystemet – Dets bygning och trekk av dets funktjon», som kom ut i fyra utgåvor 1949–1982.

Namnet Brodal förpliktigar och förväntningarna är högt ställda, när man tar del av denna boks innehåll. Per Brodal har tveklöst lyckats med uppgiften att på ett didaktiskt föredömligt sätt lotsa läsaren från basal neurohistologi och neurofysiologi till neuroanatomi och en integrerad helhetssyn på centrala nervsystemets funktion.

I förordet skriver författaren att boken främst är avsedd för blivande läkare, sjukgymnaster och psykologer, dvs yrkeskategorier som behöver inlträngande kunskaper om nervsystemets uppbyggnad och funktion. Boken omfattar sammanlagt mer än 600 sidor och är skriven på norska med förnorskning av en del beteckningar och fackuttryck. Det gör den på intet sätt svårläst för en svensk.

Snabb utveckling

Neurovetenskapen befinner sig i snabb utveckling och de fem åren sedan föregående utgåva har nödvändiggjort en betydande omskrivning med uppdatering. Ett nyskrivet kapitel om hjärnans utveckling, plasticitet och åldrande har tillkommit. Illustrationerna är frikostiga och genomgående »to the very point». Varje kapitel har

dessutom försetts med fördjupningsavsnitt, där texten sätts i ett djupare sammanhang inklusive integreras med det neurologiska sjukdomspanoramat.

Boken har sex delar och inleds med huvuddragen i nervsystemets uppbyggnad och funktion. Det följs sedan systematiskt av delar som omfattar sensoriska, motoriska system och funktioner, av hjärnstammens och kranialnervernas struktur och funktion, det autonoma nervsystemet och avslutas med högre cerebrala funktioner, dvs cerebrala cortex och limbiska strukturer.

Genomgående är en bred marginal med »korte stikkord», som underlättar att finna vad man söker och som tillåter också egna kommentarer, kompletteringar. Boken avslutas med en litteraturförteckning över viktigare artiklar inom respektive områden.

Njutning att läsa

Min grundläggande utbildning i neuroanatomi och neurofysiologi ligger mer än 30 år tillbaka i tiden. Förvisso har neurovetenskapen utvecklats oerhört under denna tid, men det har också läroböckerna. Det måste vara en njutning att som medicine studerande få ta del av Per Brodals bok, som bör lämpa sig väl också för studier utifrån problembaserad inlärning. Denna bok fyller sin plats i den tidiga medicinska grundutbildningen. •

Trevlig och lättläst anatomibok

Erik Andreasen, Franz Bierring, Jørgen Rostgaard. **De indre organers anatomi.** 8 udgave. 460 sidor. Köpenhamn: Munksgaard, 1995. Pris 685 dkr. ISBN 87-16-11528-7.

Recensent: professor John-Gunnar Forsberg, anatomiska institutionen, Lunds universitet.

Under senare år har ett stort antal läroböcker i anatomi utgivits av olika förlag. I de flesta fall rör det sig om reviderade upplagor, där den anatomiska framställningen kompletterats med kliniska aspekter och moderna diagnostiska bilder. Föreliggande anatomibok faller väl in i denna rad. »De indre organers anatomi» är mycket trevlig och lättläst; i en engelsk

upplaga säkerligen hade den fått stor internationell läsekrets.

Täcker grundutbildningen

Boken behandlar det makroanatommiska området med undantag av centrala nervsystemet och rörelseapparaten. Med den omfattning dagens svenska anatomiundervisning har täcker boken det anatomiska kursavsnittet inom grundutbildningen för medicinare. Eftersom språket är danska kan den fungera som en mycket användbar uppslagsbok inom andra typer av vårdutbildning eller för studenter inom olika paramedicinska områden.

En förtjänstfull aspekt är omnämmandet av de speciella anatomiska förhållanden som förekommer i spädbarnstid och tidiga barnaår. Bättre hade måhända varit att samla allt detta i ett särskilt kapitel om »barnanatom».

Diagnostiska bilder

Avsnitten om kliniska undersökningsmetoder är betydande men kanske inte alltid praktiskt helt relevanta. Hur många doktörer har med övertygelse lyckats palpera uretären genom främre bukväggen?

Boken innehåller ett flertal röntgenbilder inklusive angiografier. Däremot är det sparsamt med CT, MR och ultraljudsbilder. Med den oerhörda utveckling som skett inom det diagnostiska bildområdet kan man hoppas att författarna i en kommande upplaga inkluderar ett speciellt avsnitt om tolkning av normala diagnostiska bilder där MR- och CT-bilderna är direkt korrelerade till klassiska anatomiska tvärsnitt.

Viss kritik

Självklart kan man i alla böcker vara kritisk mot olika framförda påståenden. Så även här. Nervus facialis är en rent motorisk nerv, utan sensoriska och autonoma fibrer som boken påstår; inkluderas de senare fibertyperna bör nerven nämnas i intermedio-facialis. Är det verkligen motiverat att dela upp skallens suturer i sutura serrata, sutura plana, och sutura squamosa? Några verkliga anatomiska preparat är ej avbildade, framställningen refererar enbart till tecknade figurer. I vissa fall blir dessa lite väl främmande för verkligheten.

Få studenter skulle troligen känna igen höger hjärtförmak i verkligheten från den schematiska teckning som illustrerar detsamma.

NYA BÖCKER

I samband med utvecklingen av manliga genitalia skriver författarna att genitalpapillen kan vara dubbel varvid det uppstår en penis duplex. Detta är en så extremt sällsynt missbildning att den inte förtjänar omnämnas i en lärobok för grundutbildningen.

Sammanfattningsvis förtjänar boken stor spridning och kan utan tvekan användas som lärobok inom grundutbildningen för dagens medicinarstudenter och som uppslagsbok för många andra studentkategorier. •

Orala förändringar vid HIV-infektion

Jens J Pindborg, Peter Reichart. **Atlas of diseases of the oral cavity in HIV infection.** 152 sidor. Köpenhamn: Munksgaard, 1995. Pris saknas. ISBN 87-16-11509-0.

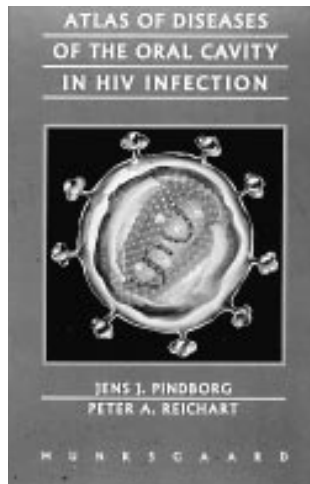
Recensent: docent Eric Sandström, överläkare, hudklinik, Södersjukhuset, Stockholm.

Det är med stora förväntningar man öppnar denna atlas över orala förändringar vid HIV-infektion. Munhåleförändringar utgör en central del av de kliniska problemen vid HIV-infektion och författarna tillhör den yppersta eliten. Bildmaterialet återspeglar också detta, men texten lever inte upp till förväntningarna.

Boken inleds med ett epidemiologiskt kapitel och följer sedan den klassifikation av munhåleförändringar som rekommenderades i London 1992, dvs 1. Förändringar som är starkt associerade med HIV-infektion, 2. Förändringar som är mindre starkt associerade med HIV-infektion och 3. Förändringar som kan ses vid HIV-infektion. Boken är rikt illustrerad med 111 högklassiga färgbilder, försedd med 193 referenser och ett adekvat index.

Som en föreläsning

Det epidemiologiska kapitlet inskränker sig till en mycket summarisk sammanfattning av aktuella WHO-uppgifter, som dock omfattar 14 sidor, men relaterar inte till faktorer som be-

rör de orala manifestationerna, såsom orala manifestationer som HIV-indikatorer, oralt sjukdomsspektrum i olika länder eller riskutsatta grupper eller sjukdomsspektrum vid olika grader av immunbrist. Kapitlet kunde istället med fördel ha berört munhålets immunologiska och mikrobiella förhållanden.

Texten i övrigt följer bilderna som vid en föreläsning. Det innebär att de olika sjukdomstillstånden aldrig sammanfattas på ett överskådligt sätt, vilket framförallt drabbar differentialdiagnostiken som blir mycket styvmoderligt behandlad. Vissa uppgifter återkommer i anslutning till flera bilder av samma tillstånd, tyvärr inte sällan med olika innehåll. Intrycket blir att författarna sammanställt sina föreläsninganteckningar utan att slutgiltigt kontrollera hur väl de överensstämmer.

Beskrivningen av gingivit och peridontiförändringarna var givande för en icke tandläkare och framhäver den centrala rollen som munhygien och god tandläkarvård har för dessa patienter.

Bild som saknas

Det är anmärkningsvärt att det inte finns en enda bild på munhåleförändringar vid akut HIV-infektion, även om de huvudsakliga orala förändringarna inte sitter i hårda gommen eller akut HIV-infektion ingår i London-klassifikationen. Eftersom oro-faryngeala symtom är vanliga vid den akuta infektionen – de för ofta patienten till läkare – och det saknas bra bildmaterial, får detta ses som en stor brist i en atlas av detta slag.

Den personliga tonen och bristen på värdering av den citerade litteraturen skapar en osäkerhet på beskrivningen av de olika tillstånden och värdet av behandlingsrekommendationerna. Flera diskutabla påståenden om terapi och diagnostik förstärker recensentens reservation inför textens organisation och innehåll.

Det kvarstår dock att detta är en liten vacker bok, som den som ägnar sig åt HIV-vård och kan värdera texten har glädje av på samma sätt som en intresseväckande föreläsning. Med en revision av texten, och bildmaterialet tillgängligt som diabolbilder eller elektroniskt, skulle materialet kunna vara en god resurs i undervisning för alla som har med HIV-vård att göra. •

Bokanmälningar i Läkartidningen – syfte och urval

Syftet med Läkartidningens bokanmälningar är att läsarna skall få ett välgrundat omdöme om ny litteratur som intresserar en medicinskt kunnig läsekrets. Böcker som är av intresse för många läkare eller som är pionjärvärk på områden i snabb förnyelse prioriteras.

Bokspalterna är inte rätt plats för personlig polemik mot bokförfattarens åsikter – debattinlägg om böcker placeras på debattplats.

För att avgöra om en bok är värd att skaffa eller läsa behöver läsarna besked om t ex

– vetenskaplig kvalitet, aktualitet och praktisk användbarhet i svensk miljö (i arbetet på klinik eller vårdcentral, som uppslagsverk, för grund-, vidare- och efterutbildning);

– hur väl boken uppfyller målgruppernas behov, även pedagogiskt;

– bokens värde i förhållande till andra i Sverige spridda (eller helt nya) arbeten i samma ämne.

Läkartidningens redaktion väljer böcker för anmälan samt recenserar, men vi välkomnar förslag om utländska böcker som bör anmälas därför att de är av stort intresse för vår breda läsekrets.

Skriv inte anmälan spontant utan att du fått klarsignal från bokredaktionen. Risken för dubbelarbete är annars stor.